

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№1

2026

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxonovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР.....	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Kojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ.....	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARI SALOHİYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
<i>Xayitov Rustam Burxonovich</i>	
BARQAROR MOLIYALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
<i>Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li</i>	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
<i>Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich</i>	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
<i>Ibodova Dilsora Ibo dovna</i>	
INVESTITSION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
<i>Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista</i>	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
<i>Xalimbetov Farxad Bagibekovich</i>	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
<i>Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li</i>	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
<i>Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи</i>	
SUN'YI INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI.....	186
<i>Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi</i>	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
<i>Eshboyev Ulug'bek Farxodovich</i>	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
<i>Zufarova Zilola Raxim qizi</i>	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
<i>Rahmonqulov Temirbek Eshmamatovich</i>	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
<i>Aliyarov Olim Abdug'aparovich</i>	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI.....	231
<i>Saidov Dilshodbek Razzakovich</i>	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJRIBALARI.....	236
<i>Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li</i>	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
<i>Jumanova Zilola Tuychiyevna</i>	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
<i>X.R. Aliyev</i>	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
<i>Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li</i>	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
<i>Umarova Xusnora Dilmurod qizi</i>	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА.....	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI.....	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI.....	303
Tashmuxeimova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIYASI VA INTEGRATSIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR.....	326
Egamberdiev Abbosxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH.....	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbos Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIY FAOLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI.....	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	
MEHNATGA HAQ TO'LAHNING MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLIHNING ASOSIY VAZIFALARI	356
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
"CRADLE TO CRADLE" VA "CRADLE TO GRAVE" KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIY JIHATLARI	360
Sodikov Zokir Rustamovich	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.....	370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich	
QURILISH KORXONALARIDA INQIROZGA QARSHI BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (ROSSIYA TAJRIBASI)	377
O'rinboev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA YASHIL XIZMATLAR SEKTORINING TRANSFORMATSIYASI.....	385
Aliqulova Laylo Ziyadin qizi	
VIRTUAL TA'LIM MUHITI ORQALI TALABALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	390
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH	395
Qo'ziyoyev Umarbek Ulug'bekovich	
ОЦЕНКА СТОИМОСТИ И РИСКОВ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ (FDI)	400
Бахтиярова Дильноза Мадминджановна	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING AHAMIYATI.....	407
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
O'ZBEKISTONDA INTEGRATSIYALASHGAN YASHIL MOLIYALASHTIRISH ARHITEKTURASI: KONSEPTUAL MODEL VA AMALIY TAKLIFLAR.....	412
Qulliyev Ulug'bek Mirzayevich	
BANK TIZIMI FAOLIYATI MISOLIDA MOLIYAVIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA KORXONALAR LIKVIDLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	419
Iminova Nurjahan Qodirjon qizi, Karimov Sardorbek Shuxratjon o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING SANOAT RIVOJI VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDAGI O'RNI	423
Baxtiyor Abduganiyev, Nodira Saidbaxromova	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СТАНОВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	427
Li Kristina Alekseyevna, Элназарова Шарифа Исроиловна, Эшпулатов Достонбек Боходир огли	
TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA SAVDO TURLARINING SHAKLLANISHI VA ULARNING BOZOR SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	432
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich	
THE ROLE OF CORPORATE STRUCTURES IN THE DEVELOPMENT OF GLOBAL FINANCIAL RELATIONS.....	438
Kurbaniyazov Shakhzodbek Karimovich	
BANKLARNI MODERNIZATSIYA VA TRANSFORMATSIYA QILISH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASH SAMARADORLIGINI TA'MINLASH VA UNI OSHIRISHNING ASOSIY YO'LLARI	442
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI MARKETING: O'ZBEKISTON SHAROITIDA SAMARADORLIK VA INTEGRATSIYA MODELLARI	446
Kamilov Farxod Shamilevich	
TASHQI SAVDODA EKSPORTNING MAKROIQTISODIY AHAMIYATI	453
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	
РАЗВИТИЕ АСПЕКТОВ МАРКЕТИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИИ.....	459
Юсупов Махаматамин, Закирова Умида Махаматаминовна	
LIZING OLUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITILISHI	462
Sadritdinov Baxodir	

YASHIL IQTISODIYOT VA KICHIK BIZNES RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	467
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TEXNOLOGIK RESURSLARNI BOSHQARISHDA STRATEGIYALARDAN FOYDALANISH	474
Kazakov Olim Sabirovich	
OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARINING IQTISODIY AHAMIYATI HAMDA ZARURLIGI.....	479
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
SANOAT KORXONASIDA INNOVATSION JARAYONLAR SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISHNING METODIK YONDASHUVLARI.....	485
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	491
Kafiyev Xojjakbar Xosilbek o'g'li	
BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI.....	496
Xolmatov Otabek Oybek o'g'li	
INSON KAPITALIGA INVESTITSIYALAR.....	499
Sheraliyeva Saida Azatovna	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTER USULLARINI QO'LLASH.....	504
Mizrob Maxmudovich Tashov	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В ПРОЦЕССАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ.....	514
Ли Илларион Георгиевич	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВИДОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА УЗБЕКИСТАНА.....	519
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
УСТОЙЧИВОЕ И ЦИФРОВОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ	525
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI INNOVATSION ASOSDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURIYATI.....	529
Temurbek Olimovich Mamayunusov	
КОМПЛЕКСНОЕ УЧЁТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	536
Эркинбаев Якуббой Хушнуд угли	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINING DAVLAT QARZ BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA QARZ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH INSTITUTSIONAL VA AMALIY QO'LLANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH	541
Raxmatov Hamid Hasan o'g'li, Akramov Azizjon Kabirovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SEKTORIDA INSTITUTSIONAL VA INVESTITSION OMILLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA QO'SHMA TA'SIRI.....	549
Fayziyev Oybek Raximovich	
INSTITUTIONALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF OECD COUNTRIES' EXPERIENCE IN GOVERNANCE FOR PUBLIC ADMINISTRATION REFORM.....	556
Sarvar Saidov Khairulloyevich	
O'ZBEKISTONDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	562
Zaynutdinova Umida Djalalovna, Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
SAMARQAND VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA INSON KAPITALINING ROLI.....	568
Gulnora Mardievna Shadieva, Avazova Charos	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ РАБОТНИКОВ ВУЗОВ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ СФЕРЫ УСЛУГ	572
Шадиева Гулнора Мардиевна, Рустамова Фируза	

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH.....	578
Eminchayev Baxodir Sadikovich	
MINTAQA IQTISODIY XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDA BARQAROR RIVOJLANISH OMILLARINING NAZARIY TAHLILI.....	583
Tuyev Abdurahmon Yusubovich	
AKTIVLAR SIFATIGA TA'SIR ETUVCHI MAKROIQTISODIY VA INSTITUTSIONAL OMILLARNING TAHLILI.....	587
Rasulov Muhammad Bobur Fazliddin o'g'li	
TIJORAT BANKLARINING MUAMMOLI KREDITLARI (NPL) KO'RSATKICHI ORQALI BANK TIZIMI BARQARORLIGINI BAHOLASH.....	594
Xanmuratov Roushenbek Xalmuxammetovich, Vaxabov A.V.	
AKSIYADORLAR BILAN MANFAATLI MUNOSABATLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHDA AKSIYADORLAR VA ULARNING HUQUQLARINI TA'MINLASH.....	600
Raimov Farrux Avazjon o'g'li	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ПРИВЛЕЧЕНИЯ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИЕ ЭКОНОМИКИ СТРАНЫ В ТУРИСТИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ.....	605
Мирпулатова Луиза Мансуровна, Абдумажидов Шахзод Шерзод угли	
O'ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING YAIMDAGI ULUSHI VA UNING IQTISODIY BARQARORLIKKA TA'SIRI.....	610
Bo'stonova Nilufar Abdusmatovna	
MAISHIY XIZMATLAR SOHASIDA INNOVATSION KLASTER MODELINI JORIY ETISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI.....	615
Normurodova Zebo Eshmaxmatovna	
SURXONDARYO VILOYATI ISHLAB CHIQRISH SANOAT KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGI KO'RSATKICHLARINING STATISTIK TADQIQOTI.....	619
Buriyev Ubaydulla Bozor o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI VA ULARNI YECHIMLAR.....	623
Normurzayev Umid Xolmurzayevich	
YASHIL IQTISODIYOT RIVOJLANISHINING ASOSIY OMILLARI VA ULARNI BOSHQARISH MASALALARI.....	630
Yuldasheva Nazokat Muzaffar qizi	
AXBOROT MAHSULOTLARI BIZNESINING BARQAROR RIVOJLANISH MEXANIZMI: MONITORING VA BAHOLASH TIZIMI.....	635
Abdullayev Abdulla Fayzulla o'g'li	
O'ZBEKISTONDA BANK TIZIMINI RAQAMLASHTIRISH TENDENSIYALARI VA MUAMMOLARI.....	640
Raxmanova Iroda Xasilovna	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYA QILISH VA RAQAMLASHTIRISH: MUAMMOLAR VA STRATEGIK YO'NALISHLAR.....	645
Turgunov Abror Kadirovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT DAVRIDA BANK XIZMATLARI VA MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALARNING TARAQQIYOTI.....	650
Muminova Marguba Mamirkulovna	
XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDA IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	655
Ulashev Xubbim Askarovich	
KADRLAR SIYOSATI VA DAVLAT XIZMATI SAMARADORLIGINI BAHOLASH HAMDA RIVOJLANTIRISHNING MILLIY MODELINI YARATISH.....	659
Turayev Laziz Shokirovich	
BALIQ YETISHTIRISHNING IQTISODIY SAMRADORLIGINI OSHIRISHDA INNOVATSION TEXNOLOGIYALARNING O'RNI VA AHAMIYATI.....	664
Bo'ltakov Sardor Oqbo'ta o'g'li	

QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INI UNDIRISH JARAYONIDA SOLIQ TAFOVUTINI (VAT GAP) ANIQLASH VA BAHOLASH USULLARI: XALQARO TAJRIBA VA O'ZBEKISTON SHAROITIDA ADAPTIV YONDASHUV.....	670
Urazmatov Jonibek Musurmanovich	
HUDUDLAR SOLIQ SALOHİYATI: OMILLAR VA NATIJA.....	675
Baxtiyorov Umid Kaxramon o'g'li	
AN'ANAVIY HUNARMANDCHILIKNI RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI INNOVATSION TRANSFORMATSIYA QILISH MEXANIZMLARI.....	680
Ermotov A.I.	
TA'MINOT ZANJIRINI BOSHQARISHDA SUPPLY CHAIN CONTROL TOWER KONSEPSIYASIDAN FOYDALANISH AFZALLIKLARI.....	686
Yuldashev Abduxakim Abdukarimovich	
KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARIDA AXBOROT RESURSLARINING BOSHQARUV MODELİ VA UNING IQTISODIY SAMARADORLIKKA TA'SIRI.....	691
Yo'ldoshev Nodirbek Ne'matjon o'g'li	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATIGA MENTORLIK TIZIMINI TATBIQ QILISHNING METODOLOGIK ASOSLARI.....	696
Xurshida Maxmadaminova	
QO'SHILGAN QIYMAT SOLIG'INING HISOB-KITOB VA UNDIRISH TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI.....	706
Jumanazarov Alisher Toshtemir o'g'li	
ПРАКТИКА ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КЛЮЧЕВЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ ГОСУДАРСТВЕННЫМИ ФИНАНСАМИ УЗБЕКИСТАНА.....	715
Наимов Шохрух Шарофиддинович	
KORPORATIV DIVIDEND SIYOSATINING YANGI JIHATLARINI O'RGANISH: RIVOJLANAYOTGAN MAMLUKAT MISOLIDA.....	723
Eshev Furqat A'zamovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR ASOSIDA "AQLLI SHAHAR" BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH: INSONGA YO'NALTIRILGAN YONDASHUV.....	730
Raximova Madina Shuxrat qizi	
HUDUDIY IQTISODIY TIZIMLARNI BOSHQARISHNING TASHKILY TUZILMALARI.....	737
Umarov Oqil Omiljonovich	
MAMLUKATIMIZ TIJORAT BANKLARINING FOND BOZORIDAGI INVESTITSION FAOLLIGINI OSHIRISH YO'LLARI.....	742
Yuldashev Fozil Turapovich	
MAKROIQTISODIY MUVOZANATNI MODELLASHTIRISHDA MATEMATIK USULLARNING TATBIQI VA PROGNOZLASHTIRISH SAMARADORLIGI.....	749
Abdiraimov Abbos Xolmurodovich	
ФАКТОРЫ РАЗВИТИЯ ТОРГОВЫХ ОТНОШЕНИЙ МЕЖДУ УЗБЕКИСТАНОМ И ГОСУДАРСТВАМИ ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ.....	756
Мирзамухамедова Шахзода Акмалжон кизи	
O'ZBEKISTONDA IQTISODIY TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA STRATEGIK MENEJMENTNI RIVOJLANTIRISH.....	762
Ismadiyrov Alisher Abduraxmon o'g'li	
СПОСОБЫ ВЫРАЖЕНИЯ СОСТОЯНИЙ ЧЕЛОВЕКА ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИМИ ОБОРОТАМИ РУССКОГО ЯЗЫКА.....	766
Жумаев Шавкат ХХХ	
SUV XO'JALIGI SOHASIDA DASTURIY BUDJETLASHTIRISH BO'YICHA XORIJIY MAMLUKATLAR TAJRIBASI.....	769
Dilshod Pulatov, Dildora Mirzaeva	
МЕТОДЫ СБОРА И АНАЛИЗА ДАННЫХ ДЛЯ ОЦЕНКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТИ ЦИФРОВЫХ ИНВЕСТИЦИЙ.....	776
Каракулов Фарход Зайпудинович	

НЕФОРМАЛЬНАЯ ЗАНЯТОСТЬ И ТЕНЕВАЯ СТОРОНА ЭКОНОМИКИ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН: АНАЛИЗ СТРУКТУРНЫХ ВЫЗОВОВ И ГОСУДАРСТВЕННЫХ МЕР ПО ЛЕГАЛИЗАЦИИ.....	782
Салахутдинова Юлдуз Голибовна	
OLIY TA'LIM MUASSASALARINI MOLIYALASHTIRISH MODELLARI VA ULARNING XUSUSIYATLARI.....	787
Xalikov Akmal Xolboyevich	
TIJORAT BANKLARDA MOLIYAVIY XIZMATLARNI DIVERSIFIKATSIYA QILISH ISTIQBOLLARI	793
Roziqov Behzod Bahrom o'g'li	
RAQOBATBARDOSH MUHITDA INNOVATSION MENEDJMENTNI JORIY ETISH MEXANIZMLARI.....	799
Siddikov Askar Axrorovich	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA MARKETING STRATEGIYASINI BAHOLASHNING MEZON VA USULLARI	803
Isakova Naima Ikromjonovna	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI DAVLAT BUDJETI DAROMADLARINI OSHIRISH IMKONIYATLARI	809
Abdullayeva Iroda Shuxrat qizi	
MULTIMODAL TRANSPORT OQIMLARI SHAROITIDA LOGISTIKA XABLAR JOYLASHUVINI TANLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH.....	813
Umirzaqov Davlatjon Dolimjon o'g'li, Axmedova Muslima Djalolovna	
SUG'URTA ZAXIRALARINI MOLIYAVIY HOLAT TO'G'RISIDAGI HISOBOTDA AKS ETTIRISH TARTIBINI TAKOMILLASHTIRISH	818
Kodirkulov Oybek Turdiboyevich	
MINTAQAVIY IQTISODIYOTNI BOSHQARISHNING XORIJIY TAJRIBALARI	826
Nazarov Nazirjon Narzilloevich	
BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY HISOBOTLARNI TUZISH VA ULARNI TAHLIL QILISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI	830
Norqulova Qutlug'nigor Oloviddinovna	
XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASIDA BOJ-TARIF SIYOSATINI METODOLOGIK TAKOMILLASHTIRISH MODELLARI	837
Pardayev Ilhomjon G'ulom o'g'li	
MAMLAKATIMIZDA SOLIQ MA'MURCHILIGINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI (XORIJIY TAJRIBA ASOSIDA)	844
Bekmetov Xursandbek Ilxamovich	
SOTISH KANALLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA MARKETING TADQIQOTLARIDAN FOYDALANISH.....	850
Abduxalilova Laylo Tohtasinovna	
MINTAQI IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA XIZMATLAR SOHASINING O'RNI VA OBYEKTIV ZARURIYATI.....	857
Achilova Firuza Kurbanovna	
TIJORAT BANKLARINING RESURS BAZASINI MUSTAHKAMLASH VA INVESTITSION KREDITLASH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH TAHLILI.....	862
Faxriddinov Temur Faxriddin o'g'li	
XIZMATLAR SOHASIDA MIJOZLAR BILAN O'ZARO MUNOSABATLARNI RIVOJLANTIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA BAHOLASH MEZONLARI	867
Ismailova Ma'mura Eldorovna	
O'ZBEKISTONDA YASHIL TADBIRKORLIKNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARI VA MANBALARI	874
Rustamova Dilsabxon Djurayevna, Baratov Maxsudali Nazaraliyevich	
KORXONA FAOLIYATIDA SUN'IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH.....	881
Xashimova Dilyora Paxritdinovna	
TURIZM SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI (DXSH) LOYIHALARINI BOSHQARISHDA ESG VA BMTNING BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI (UNSDG) KONSEPSIYALARINING O'ZARO BOG'LIQLIGI	888
Masharipov Ravshan Rajabboyevich	

IQTISODIY, MOLIYAVIY, INVESTITSIYA VA SOLIQ SALOHİYATINING O'ZARO BOG'LIQLIGINING NAZARIY XUSUSIYATLARI.....	893
Jurayev Xusan Atamuratovich	
TIJORAT BANKLARIDA MOLIYAVIY RISKLAR BOSHQARUVINI TAKOMILLASHTIRISH STRATEGIYALARI.....	900
Kadirov Abdumalik Matkarimovich, Abduqodirova Shahzoda Ilhomidin qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTINI IQTISODIY-EKOLOGIK JIHATDAN RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	904
Xoliyorova Shoxista Qahramon qizi, Barnoqulova Marjona Otabek qizi	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIYAVIY AKTIVLAR PORTFELLARINI RISK-DAROMAD DILEMMASI ASOSIDA OPTIMALLASHTIRISH (G. MARKOVIS VA J. TOBINNING PORTFEL NAZARIYASI ASOSIDA)	909
Kurbonov Xayrilla	
MAMLAKATIMIZNING BARQAROR IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA SUN'IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO'LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	915
Mirzayev Rustam Ro'ziyevich	
РЫНОЧНЫЙ СПРОС И РАВНОВЕСИЕ	921
Камилова Наргиза Абдукаяхоровна, Ашурув Сардоржон Зафаржонович	
XORIJIIY DAVLATLARDA AUDITORLIK FAOLIYATINING O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISH TENDENSIYASI.....	925
Akromov Shohrux Shuhrat o'g'li	
MARKETING-INTERNET XIZMATLARIDAN FOYDALANGAN HOLDA SAVDO KORXONALARI RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH.....	929
Ismoilov Lazizbek Rasuljon o'g'li	
KORXONADA INNOVATSION BOSHQARUV MEXANIZMLARINING MAVJUD MODELLARINING RETROSPEKTIVASI.....	934
Toxirova Gullola Mirkamolovna	
SANOATNI IQTISODIY RIVOJLANTIRISHDA TARMOQ KORXONALARI FAOLIYATIGA ESG TAMOYILLARINI JORIY ETISHNING ROLI.....	940
Ne'matov Shoxruxbek Ma'murjon o'g'li	
TIBBIY XIZMATLARNI MOLIYALASHTIRISH VA SAMARADORLIGINI BAHOLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISHNING DOLZARB MASALALARI	946
Isroilov Bohodir Ibragimovich, Muhammadiev Ramz Zoirjon o'g'li	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINI DIVERSIFIKATSIYALASHDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYANING ROLI	952
O'ktamova Nozima Narzulla qizi	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТА ОСНОВНЫХ СРЕДСТВ.....	957
Журахонов Шержахон Зафаржонович	
O'ZBEKISTONDA YASHIRIN IQTISODIYOT KO'LAMI, RIVOJLANISHINING TARIXIY EVOLYUTSIYASI VA HOZIRGI HOLATI TAHLILI	962
Raxmonov Azizjon Sadullayevich	
SOLIQQA TORTILADIGAN KO'CHMAS MULKLARNI BAHOLASH TIZIMLARINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	970
Musalimov Shuxrat Isamuxamedovich	
O'ZBEKISTON TIJORAT BANKLARINI TRANSFORMATSIYALASHNI TAKOMILLASHTIRISH BILAN BOG'LIQ BO'LGAN MUAMMOLAR.....	974
Yuldashev Iskandar Abdurashidovich	
BARQAROR RIVOJLANISH KONSEPSIYASI VA UNING QURILISH SOHASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK(DXSH)NI BOSHQARISHDAGI O'RNI	980
Rasulov Shuxrat G'ayratovich	
"YASHIL IQTISODIYOT", EKOLOGIK BARQARORLIK VA EKOLOGIK MADANIYAT	984
Ibragimova Saodat Abdumo'minovna	

EKOLOGIK TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA YASHIL IQTISODIYOT KONSEPSIYASINING INSTITUTSIONAL MEKANIZMLARI	990
<i>Mirzayeva Nilufar Sabirjanovna</i>	
IQTISODIY RIVOJLANISHDA INNOVATSIYALARNING NAZARIY ASOSLARI VA AHAMIYATI.....	995
<i>Davlatova Ozoda Olmos qizi</i>	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING SAMARADORLIGINI OSHIRISH: RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VA SUN'YI INTELLEKTNI JORIY ETISHNI TAKOMILLASHTIRISH	1001
<i>Suyunova Dilfuza Dilmurod qizi</i>	
BOZORNI SEGMENTATSİYALASHDA MARKETING TADQIQOTLARINING ROLI	1006
<i>Musayeva Shoira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilxomovna</i>	
O'ZBEKISTONNING "YASHIL IQTISODIYOT"GA O'TISH STRATEGIYASI	1010
<i>Sharifboyev Bunyod Azamat o'g'li, Abduraxmanova Gulnora Qalandarovna</i>	
TIJORAT BANKLARI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA KAPITALNING ROLI	1016
<i>Mirzaraximova Nurhayot Baxrom qizi</i>	
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ ВУЗОВ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН В УСЛОВИЯХ РЕФОРМИРОВАНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ И РЫНОЧНОЙ КОНКУРЕНЦИИ	1020
<i>Ходжаева Наргизахон Анатолиевна</i>	
FUNDRAISING AS A STRATEGIC TOOL IN MUSEUM MANAGEMENT	1028
<i>Aziza Ibroximova</i>	
KORXONALARDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA SOLIQ IMTIYOZLARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGI	1035
<i>Boboraxmatova Shohsanam Ibodullo qizi</i>	
MAHALLIY JUN TOLALARINING GEOMETRIK VA FIZIK-MEXANIK XOSSALARINI NOTO'QIMA MATOLAR ISHLAB CHIQRISH TEXNOLOGIYASI NUQTAI NAZARIDAN TADQIQ ETISH	1039
<i>Ermatov Shavkat Qulmatovich, Omonturdiyev Ortiq Eshboyevich</i>	
MOLIYAVIY HISOBOT TIZIMINI XALQARO STANDARTLARGA O'TKAZISHNING O'ZBEKISTONDAGI DINAMIKASI VA NATIJALARI (OLMALIQ KMK MISOLIDA)	1043
<i>A.J.Tuychiyev, M.V Abdunabiyeva</i>	
TARMOQLANGAN AVTOMOBIL YO'LLARI QURISH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH: FARG'ONA VODIYSI (FARG'ONA VILOYATI VA QO'QON HUDUDI) MISOLIDA RAQAMLI LOYIHALASH, OPTIMALLASHTIRISH VA INTELLEKTUAL BOSHQARUV	1051
<i>Yakubov Maqsadxon Sultaniyazovich, Norinov Muhammadyunus Usibjonovich, Zikrayev Akmaljon Alimovich</i>	
O'ZBEKISTONDA KORPORATIV INNOVATSIYA TIZIMINI ISH SAMARADORLIGINI BAHOLOVCHI (KPI) AXBOROT TIZIMINI ISHLAB CHIQRISH VA TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	1057
<i>Rafikova Kamila Baxtiyorovna</i>	
RAQAMLI BANK XIZMATLARINING MOLIYAVIY BOZOR RIVOJIGA TA'SIRI	1063
<i>Abdulazizov Javohir Abduvali o'g'li</i>	
OILAVIY TADBIRKORLIKNI TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MOLIYALASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI	1070
<i>Davlyatov Qahramon Abdumavlyanovich</i>	

OILAVIY TADBIRKORLIKNI TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MOLIYALASHTIRISHNING XORIJ TAJRIBASI

Davlyatov Qahramon Abdumavlyanovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
mustaqil izlanuvchisi

E-mail: qahramon260277@gmail.com

ORCID: 0009-0008-3783-4574

Annotatsiya. Maqolada oilaviy tadbirkorlikni tijorat banklari tomonidan moliyalashtirishning xorijiy tajribasi tahlil qilingan. Xitoy Xalq Respublikasi hamda Qozog'iston Respublikasida tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishga qaratilgan davlat tomonidan yaratilgan imkoniyatlar va shart-sharoitlar ko'rib chiqilgan. Shuningdek, oilaviy tadbirkorlikni tijorat banklari orqali moliyalashtirish bo'yicha xorijiy davlatlar tajribasini O'zbekiston Respublikasi amaliyotiga joriy etish imkoniyatlari yuzasidan ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: oilaviy tadbirkorlik, kichik biznes, tijorat banki, kredit, iqtisodiyot, biznes, jamg'arma.

Abstract. The article analyzes foreign experience in financing family entrepreneurship by commercial banks. The opportunities and conditions created by the state to support entrepreneurial financing in the People's Republic of China and the Republic of Kazakhstan are examined. In addition, scientific and practical proposals are developed for adapting and implementing foreign practices of financing family entrepreneurship by commercial banks in the context of the Republic of Uzbekistan.

Key words: family entrepreneurship, small business, commercial bank, credit, economy, business, fund.

Аннотация. В статье проанализирован зарубежный опыт финансирования семейного предпринимательства коммерческими банками. Рассмотрены возможности и условия, созданные государством для поддержки финансирования предпринимательской деятельности в Китайской Народной Республике и Республике Казахстан. Также разработаны научно-практические предложения по адаптации и внедрению зарубежного опыта финансирования семейного предпринимательства коммерческими банками в практике Республики Узбекистан.

Ключевые слова: семейное предпринимательство, малый бизнес, коммерческий банк, кредит, экономика, бизнес, фонд.

KIRISH

Oilaviy tadbirkorlik har bir mamlakat iqtisodiyotining asosiy ustunlaridan biri hisoblanadi. U ish o'rinlari yaratish, mahalliy bozorlarni resurslar bilan ta'minlash hamda investitsiyalarni jalb etishda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, aholining iqtisodiy faolligini oshirish va daromad manbalarini diversifikatsiya qilishda oilaviy tadbirkorlikning o'рни beqiyosdir.

Oilaviy tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashda tijorat banklari muhim moliyaviy vositachi sifatida ishtirok etadi. Bank kreditlari, imtiyozli moliyalashtirish dasturlari hamda davlat kafolatlari orqali oilaviy biznes subyektlarining moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojini qondirish imkoniyati yaratiladi. Rivojlangan va rivojlanayotgan xorijiy davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, davlat va tijorat banklari o'rtasidagi samarali hamkorlik oilaviy tadbirkorlikni barqaror rivojlantirishda hal qiluvchi omil bo'lib xizmat qiladi.

Shu nuqta nazardan, oilaviy tadbirkorlik subyektlarini bank kreditlari hisobidan moliyalashtirish mexanizmlarini doimiy ravishda takomillashtirib borish, shuningdek, ushbu yo'nalishda xorijiy davlatlar tajribasini tizimli ravishda o'rganish va ilmiy izlanishlar olib borish zarurati yuzaga keladi.

Shu munosabat bilan mazkur maqolada oilaviy tadbirkorlikni tijorat banklari tomonidan moliyalashtirishning xorijiy tajribasini o'rganish, uning asosiy yo'nalishlari va xususiyatlarini tahlil qilish hamda ushbu tajribani milliy amaliyotga joriy etish imkoniyatlarini aniqlash maqsad qilib olingan.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Oilaviy tadbirkorlikni rivojlantirish va uni moliyalashtirish masalalari iqtisodiy adabiyotlarda keng o'rganilgan yo'nalishlardan biri hisoblanadi. Xorijiy va mahalliy olimlarning tadqiqotlarida oilaviy biznesning iqtisodiy o'sish, aholi bandligini ta'minlash hamda daromadlar darajasini oshirishdagi o'rni alohida ta'kidlanadi. Ayniqsa, kichik biznes va oilaviy tadbirkorlik subyektlarini tijorat banklari tomonidan moliyalashtirish mexanizmlari ilmiy jihatdan atroflicha tahlil qilingan.

Kichik va oilaviy tadbirkorlikni moliyalashtirishda bank tizimining roli Germaniyalik iqtisodchi olim Torsten Bek hamda turkiyalik iqtisodchi olim Asli Demirgüç-Kunt tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda yoritilgan. Ushbu tadqiqotlarda tijorat banklari orqali kreditlash imkoniyatlari, moliyaviy inklyuziya darajasi va davlat siyosatining tadbirkorlikni rivojlantirishga ta'siri chuqur tahlil qilingan. Mualliflar bank sektorining rivojlanganlik darajasi kichik va oilaviy biznes subyektlarining moliyaviy resurslarga bo'lgan imkoniyatlarini kengaytirishini ta'kidlaydilar.

Mazkur masalalar mamlakatimiz iqtisodchi olimlari Sh. Abdullayeva, O. Iminov, T. Malikov, S. Norqobilov, O. Olimjonov, Z. Xolmaxmadov hamda T. Tuxtaboyevlarning ilmiy ishlarida ham o'z aksini topgan.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada oilaviy tadbirkorlik subyektlarini bank kreditlari hisobidan moliyalashtirishning ahamiyati xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy qarashlari, shuningdek, muallifning nazariy va amaliy kuzatuvlari asosida tahlil qilindi. Tadqiqot jarayonida analitik qiyoslash, mantiqiy yondashuv va guruhlash usullaridan foydalanildi.

Shuningdek, maqolada xorijiy davlatlarda, xususan Xitoy Xalq Respublikasi va Qozog'iston Respublikasida oilaviy tadbirkorlikni moliyalashtirish amaliyotini o'rganishda taqqoslama tahlil usuli qo'llanildi. Ushbu usul yordamida davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, imtiyozlar hamda moliyaviy instrumentlar o'rtasidagi farqlar aniqlandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

1970-yillarda yuzaga kelgan inqiroz davrida ko'plab yirik kompaniyalar qimmatbaho strukturaviy qayta qurish jarayonlaridan o'tdi. Aynan shu davrda kichik firmalarning ahamiyati ortdi, chunki ular yangi mahsulotlarni tezkor ishlab chiqish hamda qo'shimcha ish o'rinlari yaratish imkoniyatiga ega ekanligini namoyon etdi.

Bank sohasi ham ertangi kunning eng istiqbolli mijozlari aynan dinamik va moslashuvchan kichik hamda o'rta korxonalar bo'lishi mumkinligini anglab yetdi. Shu bilan birga, investitsiyalarning yangi mexanizmlarining rivojlanishi yirik kompaniyalarga o'z moliyaviy ehtiyojlarini asosan qimmatli qog'ozlar bozori orqali qondirish imkonini berdi. Bu holat banklarni yirik mijozlardan ko'ra kichik biznes subyektlari bilan faolroq ishlashga undadi.

Jahon amaliyotida kichik korxonalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlashning asosan uchta asosiy varianti mavjud:

1. to'g'ridan to'g'ri moliyalashtirish;
2. tijorat banklarini subsidiyalash;
3. kredit olish uchun kafolatlar bilan ta'minlash.

To'g'ridan to'g'ri moliyalashtirish

Kichik firmalarni to'g'ridan to'g'ri moliyalashtirish ko'pincha davlat tuzilmalari tomonidan tashkil etiladigan rivojlanish jamg'armalari orqali amalga oshiriladi. Ushbu jamg'armalarning asosiy vazifasi banklarni kichik biznesni kreditlashga rag'batlantirish maqsadida investitsiya resurslarini jamlashdan iborat.

Tijorat banklarini subsidiyalash. Tijorat banklarini subsidiyalash banklarga kichik biznesni kreditlashga yo'naltirilgan mablag'lari uchun soliq imtiyozlari berish orqali amalga oshiriladi. Bu esa banklarga kichik firmalarga nisbatan yanada qulay shartlarda kredit ajratish imkonini yaratadi.

Kafolatlar tizimi. Kichik korxonalar kreditlarni ishonchli kafolatlar bilan ta'minlashda qiyinchiliklarga duch keladilar, chunki ularda yetarli moddiy ta'minot mavjud emas. G'arbning ko'plab mamlakatlarida ushbu muammoni hal etish maqsadida kichik korxonalar guruhi uchun kollektiv jamoat kafolatlari tizimi joriy etilgan.

Kichik biznesni moliyalashtirishning muhim tashqi manbalari sifatida davlat dasturlari, turli jamg'armalar va tijorat banklaridan tashqari, xususiy yoki homiylik mablag'lari ham e'tirof etiladi. Bu borada venchur kompaniyalarining faoliyati alohida ahamiyat kasb etadi. Ushbu kompaniyalar yangi texnologiyalarning

konstruktorlik, texnologik va loyihaviy ishlanmalarini amaliyotga joriy etish jarayonida yuzaga keladigan xavf-xatarlarni o'z zimmasiga oladi. Venchur investitsiyalarining asosiy rag'batini yangi mahsulotni ommaviy ishlab chiqarishga kirishgan kompaniya aksiyalari qiymatining oshishidan olinadigan foyda bilan belgilanadi.

Qo'llab-quvvatlashning yana bir shakli hamkorlikda moliyalashtirish hisoblanadi. Masalan, Germaniyada banklar va sug'urta tashkilotlari kichik va o'rta korxonalar kapitalida ishtirok etuvchi maxsus kompaniyalarni tashkil etgan.

Shuningdek, kichik va o'rta biznesni moliyalashtirish bilan bog'liq muammolarni hal etishda savdo-sanoat palatalari ham muhim rol o'ynaydi. Ular tijorat banklari yoki maxsus jamg'armalarga alohida korxonalar moliyaviy holatini tekshirgandan so'ng tavsiyanomalar beradi. Ushbu tavsiyalar kredit olish uchun talab etiladigan garov talablarini sezilarli darajada kamaytiradi, ayrim holatlarda esa garovsiz kredit ajratish imkoniyatini ham yaratadi.

Shunga qaramay, so'nggi o'n yilliklarda kichik va o'rta biznesga xususiy investitsiya resurslarini jalb etishga imkon beruvchi yangi moliyaviy sxemalar paydo bo'lganiga qaramasdan, ushbu sohani moliyalashtirishda asosiy rol hanzugacha davlat zimmasida qolmoqda. Turli mamlakatlarda bu masalaga turlicha yondashuvlar mavjud bo'lsa-da, barcha holatlarda uni hal etishda davlatning o'rni muhim ahamiyat kasb etadi.

Oilaviy tadbirkorlikni tahlil qilish jarayonida, avvalo, modernizatsiyaning murakkab yo'lini bosib o'tgan Xitoy Xalq Respublikasiga alohida e'tibor qaratish lozim, deb hisoblaymiz. Xitoyda oilaviy tadbirkorlikning rivojlanish tarixi boshqa mamlakatlar bilan solishtirganda nisbatan qisqaligi bilan ajralib turadi.

Xitoyda oilaviy tadbirkorlik 1978-yilda boshlangan "To'rt modernizatsiya" (sanoat, qishloq xo'jaligi, fan-texnika va mudofaa sohalaridagi islohotlar) dasturi bilan uzviy bog'liqdir. Ushbu dastur doirasida amalga oshirilgan eng muhim islohotlardan biri qishloq xo'jaligida joriy etilgan "oilaviy mas'uliyat tizimi" (Household Responsibility System) hisoblanadi.

Mazkur islohot doirasida qishloq joylardagi kommunalar tugatilib, ekin yerlarini oilaviy dehqon xo'jaliklariga taqsimlash jarayoni boshlandi. Yer uchastkalaridan foydalanish huquqi alohida oilalarga berildi. Har bir xonadon yer maydonini ijara asosida olib, hosil yetishtirishda mustaqillikka ega bo'ldi. Davlat oldidagi majburiyat esa belgilangan kvotani topshirish bilan cheklab qo'yildi. Fermerlar davlatga belgilangan miqdorda mahsulot topshirgach, qolgan qismini erkin bozorda sotish huquqiga ega bo'ldilar. Natijada ularning daromadlari sezilarli darajada oshdi. Xonadonlar yer resurslaridan oqilona foydalanish, texnika, o'g'it va suv inshootlaridan samarali foydalanishga rag'batlantirildi.

Mazkur tizim natijasida:

- qishloq aholisi mehnat unumdorligi jadal sur'atlarda oshdi;
- 1980-yillarga kelib qishloq xo'jaligida hosildorlik keskin ko'tarildi;
- millionlab oilalarda oilaviy tadbirkorlik ruhi shakllandi va ular qishloq xo'jaligidan tashqari savdo, hunarmandchilik hamda xizmat ko'rsatish sohalariga ham kirib bordi;
- qishloq hududlarida xususiy biznes va kichik oilaviy korxonalar tez sur'atlarda rivojlana boshladi.

Mazkur tizim nafaqat qishloq xo'jaligini jonlantirdi, balki Xitoyda umumiy bozor iqtisodiyotining shakllanishiga ham mustahkam zamin yaratdi.

2004-yilda xususiy mulk Konstitutsiya darajasida huquqiy muhofazaga olindi. Oilaviy fermalar uchun alohida huquqiy maqom joriy etildi. Unga ko'ra, oilaviy fermalar yer maydonlarini ijara asosida uzoq muddatga, odatda 30-yilgacha bo'lgan davrda foydalanish huquqiga ega bo'ldi. Yer uchastkalari oilalar nomiga rasmiylashtirilib, undan foydalanish huquqini boshqa shaxslarga topshirish yoki meros qilib qoldirish imkoniyati yaratildi.

2015-yilda Xitoy Davlat Kengashi tomonidan "Inklyuziv moliyani rivojlantirish milliy strategiyasi" qabul qilindi. Mazkur strategiya doirasida ijtimoiy guruhlar, ayniqsa qishloq aholisi, kam daromadli oilalar hamda kichik tadbirkorlar uchun moliyaviy xizmatlardan teng foydalanish imkoniyatlari yaratildi. Ushbu tashabbusning asosiy maqsadi moliyaviy resurslarga kirishdagi to'siqlarni bartaraf etish hamda oilalarga o'z biznesini rivojlantirish va qo'llab-quvvatlash imkoniyatini berishdan iborat edi.

Shu o'rinda ta'kidlash joizki, mazkur dastur milliy darajada yagona bo'lsa-da, uni amalga oshirish jarayonida har bir hudud o'zining iqtisodiy, ijtimoiy va hududiy xususiyatlaridan kelib chiqib alohida dastur hamda chora-tadbirlarni ishlab chiqdi. Ya'ni milliy darajada umumiy mexanizmlar belgilab berilgan bo'lib, kredit foiz stavkalari va muddatlari bo'yicha subsidiyalar hududlarning joylashuvi, ixtisoslashuvi va mavjud imkoniyatlaridan kelib chiqib belgilanadi. Xitoy modelida asosiy e'tibor "qat'iy foizlarni qoplash"ga emas, balki "xarajatlarni pasaytirish"ga qaratilgan.

Bu dastur orqali oilaviy tadbirkorlik subyektlariga quyidagi turdagi mikromoliya xizmatlari yo'lga qo'yildi:

- mikrokreditlar — kichik miqdorda, imtiyozli shartlarda beriladigan kreditlar;
- guruhiy kafolat — oilaviy tadbirkorlar kredit olish uchun shaxsiy garov qo'ya olmagan hollarda bir nechta qishloq oilalari birgalikda kafil (garant) sifatida chiqishi mumkin. Ushbu mexanizm guruhiy kafolat modeli deb yuritiladi;

• fermer plastik kartalari — qishloq banklari tomonidan oilalarga maxsus plastik kartalar orqali mikroaymlar ajratish amaliyoti joriy etilgan. Mazkur kartalardan to'g'ridan to'g'ri urug', o'g'it va texnika xarid qilishda foydalanish mumkin.

Shuningdek, Xitoy hukumati mikromoliya tizimini qo'llab-quvvatlash maqsadida subsidiyalash mexanizmlarini joriy etdi. Alohida yo'naltirilgan imtiyozlar (targetlangan subsidiyalar) oilaviy tadbirkorlik va kichik biznes subyektlari uchun, asosan, imtiyozli kreditlar va subsidiyalar shaklida amalga oshiriladi. Ushbu imtiyozlar yo'nalish, hudud va tadbirkorlik faoliyati turiga qarab farqlanadi¹:

1. Foiz stavkalari bo'yicha imtiyozlar

• Qishloq va oilaviy biznes subyektlari uchun banklar tomonidan bozor stavkalarida ajratilgan kreditlar davlat tomonidan qisman subsidiyalanadi.

• Ayrim hududlarda (masalan, Henan va Sichuan provinsiyalarida) 1–3-yillik "0 % stavka" asosidagi kreditlar amaliyotda qo'llaniladi.

2. Kredit muddati bo'yicha

• Qisqa muddatli kreditlar — asosan 1–3-yil (aylanma mablag', kichik hunarmandchilik va xizmat ko'rsatish sohasi uchun);

• o'rta va uzoq muddatli kreditlar — 5-yilgacha (qishloq xo'jaligi, issiqxona, chorvachilik, asalarichilik va baliqchilik bilan shug'ullanuvchi oilaviy fermalar uchun);

• alohida investitsion loyihalar — 7–10-yilgacha (masalan, issiqxona qurish, qishloq turizmini rivojlantirish, kichik fabrikalar tashkil etish uchun).

3. Kredit summasi bo'yicha

• mikrokreditlar;

• maqsadli kreditlar — qishloq xo'jaligi va qayta ishlash tarmoqlari uchun;

• yirik oilaviy klaster loyihalari uchun imtiyozli kreditlar.

4. Aniq tarmoqlar bo'yicha maxsus imtiyozlar

• chorvachilik kreditlari — mol, qo'y va echki xarid qilish uchun;

• asalarichilik va parrandachilik — odatda 2–3-yil muddatga, ayrim hududlarda 0–3 % stavkada;

• issiqxona qurish — 5–7-yil;

• qishloq turizmi (uy-mehmonxona, qishloq mehmonxonasi) — 5–10-yil;

• dehqonchilik (paxta, don, sabzavot yetishtirish), shuningdek, xotin-qizlar va yoshlar tadbirkorligi uchun ham alohida imtiyozlar mavjud.

5. Ta'minot masalasi

Kreditlar ko'p hollarda garovsiz beriladi. Davlat homiyligida faoliyat yurituvchi kafolat jamg'armalari ham mavjud bo'lib, ular kredit risklarini qisman o'z zimmasiga oladi.

6. Qaytarish tartibi

Kreditlar, asosan, yil oxirida bir yo'la qaytarish (masalan, hosildan keyin) yoki annuitet to'lovlar shaklida — oyma-oy yoki chorakma-chorak undiriladi. Ayrim hollarda imtiyozli davr qo'llanilib, 6–12-oy davomida faqat foiz to'lanib, keyinchalik asosiy qarzni qaytarish imkoniyati yaratiladi.

Shuningdek, Xitoyda raqamlashtirilgan inklyuziv moliya dasturi joriy etilgan bo'lib, unda Alipay, WeChat Pay va JD Finance kabi raqamli platformalar orqali oilaviy tadbirkorlar:

• onlayn mikrokreditlarni bir necha daqiqada rasmiylashtirish,

• kredit tarixini mobil telefon orqali shakllantirish,

• davlat subsidiyalarini elektron hisob raqamlariga olish imkoniyatiga ega bo'ldilar.

Natijada raqamlashtirilgan inklyuziv moliya dasturi orqali oilaviy tadbirkorlik subyektlari an'anaviy moliyalashtirish usullariga nisbatan arzon, tez va qulay moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatiga ega bo'ldi.

2015–2020-yillarda Xitoyda 300 milliondan ortiq qishloq oilalari inklyuziv moliya xizmatlaridan foydalandi². Mikromoliya va subsidiyalangan kreditlar orqali oilaviy tadbirkorlik qishloq hududlarida millionlab yangi ish o'rinlarini yaratdi. Kam ta'minlangan oilalar uchun tadbirkorlikka kirishning eng qulay yo'li aynan ushbu dasturlar orqali ta'minlandi.

Xulosa qilib aytganda, inklyuziv moliya dasturlari oilaviy tadbirkorlik subyektlariga garovsiz kredit olish, foiz stavkalarining davlat tomonidan subsidiyalanishi hamda raqamli moliya vositalari orqali tezkor va shaffof xizmatlardan foydalanish imkonini berdi. Ushbu siyosat oilaviy tadbirkorlikni qishloq hududlaridan tortib shaharlargacha barqaror rivojlantirishga xizmat qildi.

2021-yildan boshlab yangi bosqich — 2021–2025-yillarga mo'ljallangan inklyuziv moliyani chuqurlashtirish dasturi amalga oshirila boshlandi. Xitoy Moliya vazirligi tomonidan inklyuziv moliyani rivojlantirish uchun 9,22 milliard yuan (1,43 milliard AQSh dollari) miqdorida maxsus mablag' ajratildi³.

1 Интернет маълумотлари асосида муъалиф томонидан жамланди.

2 Интернет маълумотлари.

3 English.gov.cn "China allocates more funds to boost inclusive finance in 2021", June 19, 2021.

Umuman olganda, 2021–2025-yillar Xitoy uchun inklyuziv moliya siyosatidagi asosiy “renessans davri” bo‘lib, ushbu davrda davlat raqamli texnologiyalar, malakali investitsiyalar va institutsional islohotlar orqali barcha fuqarolar, ayniqsa oilaviy tadbirkorlik subyektlari uchun moliyaviy xizmatlardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirdi.

Endi Qozog‘iston misolida oilaviy tadbirkorlikni tijorat banklari tomonidan moliyalashtirish tajribasini ko‘rib chiqamiz.

Qozog‘istonda oilaviy tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlashda tijorat banklarining o‘rni muhim hisoblanadi. Mamlakat moliya tizimida kichik biznes, jumladan oilaviy tadbirkorlikni rag‘batlantirishga qaratilgan bir qator samarali mexanizmlar ishlab chiqilgan. Ushbu mexanizmlarning asosiy maqsadi yangi biznes subyektlarining rivojlanishi uchun qulay sharoit yaratish, kredit resurslariga yetarli darajada kirish imkoniyatini ta‘minlash hamda oilalar daromadlarini oshirishdan iborat.

Qozog‘istonda ham rivojlangan davlatlarda bo‘lgani kabi oilaviy tadbirkorlikni kreditlashda davlat tashabbusi yetakchi o‘rinni egallaydi.

Mazkur mamlakatda tijorat banklarining oilaviy tadbirkorlikni moliyalashtirish tajribasi davlat va xususiy sektor o‘rtasidagi samarali hamkorlikka asoslangan mexanizm sifatida namoyon bo‘ladi. Banklar arzon kreditlar, subsidiyalar va kafolatlar, shuningdek, raqamli xizmatlar hamda o‘quv dasturlari orqali oilalarning o‘z biznesini boshlashi va rivojlantirishi uchun davlat ko‘magida qulay sharoit yaratadi.

Qozog‘istonda Damu tadbirkorlikni rivojlantirish jamg‘armasi 1997-yilda respublika hukumatining maxsus qarori asosida tashkil etilgan⁴. “Damu” so‘zining lug‘aviy ma‘nosi qozoq tilida dam olish, tiklanish, o‘sish, rivojlanish va taraqqiy etish tushunchalarini anglatadi.

2001-yilgacha jamg‘arma ichki ishlab chiqaruvchilarni qo‘llab-quvvatlash chora-tadbirlari dasturi doirasida davlat byudjeti mablag‘laridan foydalanishni hisobga olish va nazorat qilish bo‘yicha agentlik vazifalarini bajargan. Shuningdek, Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki hamda Osiyo taraqqiyot banking kredit liniyalari bo‘yicha ham mazkur vazifalarni amalga oshirgan.

2010-yildan boshlab jamg‘arma o‘z faoliyatini yanada kengaytirib, institutsional mavqeini mustahkamladi va to‘liq milliy darajadagi biznesni qo‘llab-quvvatlovchi institutga aylandi.

Jamg‘armaning asosiy maqsadlari quyidagilardan iborat:

- kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlash;
- tadbirkorlar uchun moliyaviy resurslardan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish;
- tijorat banklari bilan hamkorlikda imtiyozli moliyalashtirishni amalga oshirish;
- biznes muhitini yaxshilash va tadbirkorlik faoliyatiga yuklatilgan to‘siqlarni kamaytirish.

Damu jamg‘armasining moliyaviy qo‘llab-quvvatlash mexanizmlari quyidagi asosiy yo‘nalishlarga tayanadi.

A) Foiz stavkalarini subsidiyalash. Subsidiyalar, asosan, sanoat, servis va xizmat ko‘rsatish, qishloq xo‘jaligi, transport va logistika hamda oilaviy tadbirkorlik sohaslariga yo‘naltiriladi. Tadbirkor tijorat bankidan kredit oladi va foiz to‘lovining bir qismi davlat, ya‘ni Damu jamg‘armasi tomonidan qoplab beriladi.

B) Kreditlarni kafolatlash. Damu jamg‘armasi kredit summasining 50–85 % qismini kafolatlaydi. Kafolatlangan kreditlar, odatda, 20 million tenggacha bo‘lgan miqdorda garovsiz yoki minimal garov talabi bilan ajratiladi.

C) Nomoliyaviy qo‘llab-quvvatlash. Damu jamg‘armasi nafaqat moliyaviy resurslar bilan ta‘minlaydi, balki tadbirkorlar uchun nomoliyaviy qo‘llab-quvvatlash xizmatlarini ham ko‘rsatadi. Jumladan, boshlang‘ich tadbirkorlar uchun 1–2-kunlik o‘quv kurslari, biznes-reja tuzish, buxgalteriya hisobi, soliqlar va marketing asoslari bo‘yicha treninglar tashkil etiladi.

D) Konsultatsiya va maslahat markazlari. Qozog‘istonning barcha hududlarida tadbirkorlar uchun konsultatsiya va maslahat markazlari faoliyat yuritadi. Ushbu markazlar amaliy biznes maslahatlari, trener va mutaxassislar xizmatlari, shuningdek, yuridik, moliyaviy va buxgalteriya maslahati bilan ta‘minlaydi.

Mazkur xizmatlar oilaviy tadbirkorlik faoliyatida yuzaga keladigan xatolarni kamaytirishga sezilarli darajada ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi(1-jadval).

1-jadval. “Damu” jamg‘armasining subsidiyalash yo‘nalishlari

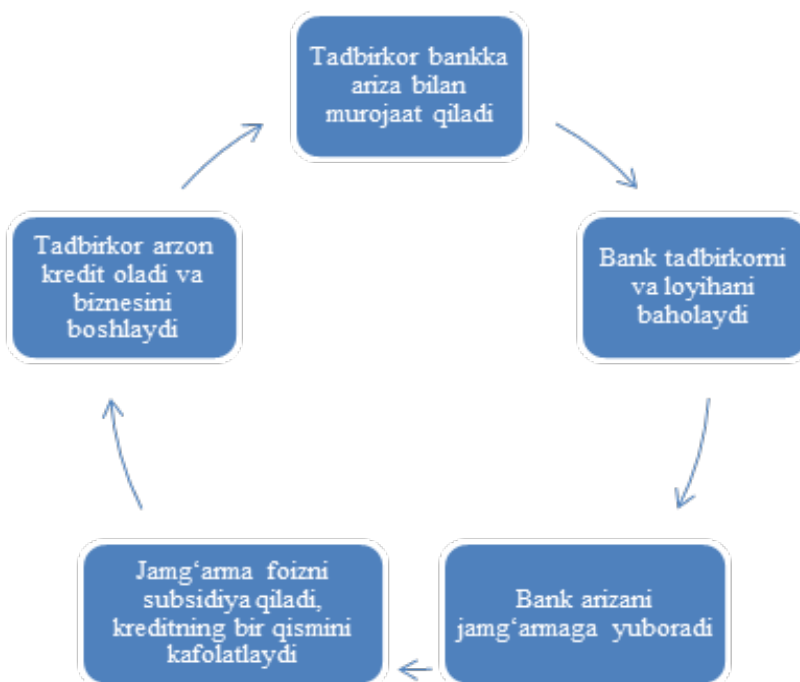
Ishtirokchilar	Mikro va kichik tadbirkorlik subyektlari, ijtimoiy tadbirkorlik subyektlari
Kreditning maksimal summasi	200 mln tenggacha (380 ming AQSh dollari)
Kredit maqsadi	Investitsiyalar, aylanma mablag‘larni to‘ldirish
Foiz stavkasi (stavka voznavrjdeniya)	Milliy bank (Markaziy bank) bazaviy stavkasi + 4 %
Subsidiyaning miqdori	Foiz stavkasining 40 %

4 Damu.kz sayti asosida tayёрланди.

Qarz oluvchi to'laydigan yakuniy foiz stavkasi	12,3 % dan past bo'lmashligi lozim
Ijtimoiy qarz oluvchi to'laydigan yakuniy foiz stavkasi	11,3 % dan past bo'lmashligi lozim
Subsidiyalash muddati	3-yilgacha
Qarz oluvchining majburiyatlari	Davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash choralarini taqdim etilgan paytdan boshlab ikki moliyaviy yil davomida soliqlar va ish o'rinlari sonini 10 % ga oshirish.

1-jadvalda jamg'armaning subsidiyalash yo'nalishlari, ishtirokchilari, kreditning maqsadi, summasi va foiz stavkalari, shuningdek, subsidiyaning miqdori hamda amal qilish muddatlari keltirilgan(1-rasm).

1-rasm. "Damu" jamg'armasining tijorat banklari bilan hamkorlik qilish sxemasi.

Nega "Damu" jamg'armasi samarali hisoblanadi?

- kredit resurslari nisbatan arzon bo'ladi;
- garov ta'minoti yetarli bo'lmagan tadbirkorlar ham kredit olish imkoniyatiga ega bo'ladi;
- qishloq va oilaviy biznes subyektlari uchun imkoniyatlar kengayadi;
- tijorat banklari uchun kredit risklari kamayadi;
- biznes faoliyatining barqarorligi oshadi;
- davlat resurslari tijorat banklari bilan hamkorlikda maqsadli va samarali yo'naltiriladi.

Qozog'iston tijorat banklari so'nggi yillarda raqamli kreditlash tizimini jadal rivojlantirmoqda. Mazkur jarayon oilaviy tadbirkorlar uchun bir qator qulayliklar yaratmoqda. Ushbu amaliyot, ayniqsa, qishloq hududlarida yashovchi oilalar uchun yuqori darajada foydali bo'ldi.

Shuningdek, Qozog'iston banklari ayollar va yosh tadbirkorlar uchun alohida imtiyozli kredit mahsulotlarini joriy etgan. Bu oilaviy tadbirkorlik faoliyatini boshlashni rejalashtirayotgan ayollar uchun muhim moliyaviy qo'llab-quvvatlash mexanizmi hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

• Oilaviy tadbirkorlik ish o'rinlari yaratish, mahalliy bozorlarni resurslar bilan ta'minlash hamda investitsiyalarni jalb qilishda muhim ahamiyat kasb etadi.

• Oilaviy tadbirkorlik subyektlarini moliyalashtirishda deyarli barcha mamlakatlarda asosiy rol hanuzgacha davlat zimmasida qolmoqda.

• Jahon amaliyotida kichik korxonalarini moliyaviy qo'llab-quvvatlash, asosan, to'g'ridan to'g'ri moliyalashtirish, tijorat banklarini subsidiyalash hamda kafolatlar tizimi orqali amalga oshiriladi.

Fikrimicha, respublikamizda oilaviy tadbirkorlikni tijorat banklari tomonidan moliyalashtirishda xorijiy davlatlarning quyidagi tajribalarini tatbiq etish maqsadga muvofiq hisoblanadi:

1. Mikrobiznes va oilaviy tadbirkorlik segmentida kredit xavfini baholashda skoring modellari faqat an'anaviy bank ma'lumotlariga (rasmiy daromadlar, kredit tarixi) tayanib qolmasdan, mazkur ma'lumotlar yetarli bo'lmagan holatlarda alternativ ma'lumotlardan foydalanish tizimini joriy etish.
2. Kafolat jamg'armalari va "zontikli kafillik" tizimini amaliyotga tatbiq etish.
3. Tezkor ajratiladigan kreditlar uchun maxsus moliyaviy marketpleys tashkil etish.
4. Oilaviy va innovatsion tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlashga yo'naltirilgan venchur kompaniyalarini tashkil etish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Alimardonov I.M. Kichik biznes subyektlarini kreditlashning uslubiy va amaliy asoslarini takomillashtirish. I.f.d. ilm. dar. ol. uch. taqd. et. diss. avtoref. – Toshkent, 2018.
2. Ibragimov N.M. Oilaviy tadbirkorlikni moliyalashtirishning iqtisodiy mexanizmlari. – Toshkent: Iqtisod-moliya, 2020.
3. Abdullayev A.A. Kichik biznes va oilaviy tadbirkorlikni bank kreditlari orqali qo'llab-quvvatlash. "Iqtisodiyot va innovatsion texnologiyalar" jurnali, 2021, № 4.
4. Календжян С.О., Волков Д.А. Семейное предпринимательство: анализ российской практики. Российский внешнеэкономический вестник, № 9, 2011.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>
